

Konsumentverket och brandskydd

Konsumentverket flyttade till Värmland och Karlstad 2007. Hela verksamheten finns där med i dagsläget knappt 200 anställda. Konsumentverket arbetar med frågor som berör allas vardag. Vi bor, äter, reser, går på konserter, arbetar och ägnar oss åt olika fritidsintressen. Till verkets uppdrag hör att utöva tillsyn över konsumentskyddande lagstiftning och att informera och vägleda konsumenter, bland annat via tjänsten Hallå konsument, www.hallakonsument.se. Konsumentverket har ett särskilt ansvar för produktsäkerhet, där brandsäkerhet är en integrerad del, inom BLA följande områden; leksaker, personlig skyddsutrustning för konsumentbruk, tjänsters säkerhet samt för konsumentvaror som inte har någon speciallagstiftning.

Historia och konsumentfrågornas utveckling

Man brukar utgå från det andra världskriget när man talar om en utvecklad medveten svensk konsumentpolitik. Kristid, kvinnor och konsumentfrågor hörde ihop. Vi hade förutom kris med konsumentprodukter under krigstiden redan också haft ”kris i befolkningsfrågan” som en utmaning för politikerna – nativiteten hade gått ned, samtidigt var arbetslösheten hög – en lösning på problemet enligt en del parlamentariker var att kvinnorna, eller husmödrarna som de kallades, skulle stanna hemma, föda barn och ta hand om hushållet.

Hemmets forskningsinstitut bildades 1944. Befolkningsutredningens delegation för hem- och familjefrågor hade upptäckt att det saknades en överblick över marknaden för hushållsredskap. Likaså saknades kunskap om arbetsmetoderna inom hemmet. Uppgiften var att ”verka för en systematisk rationalisering av arbetsförhållandena i de svenska hemmen genom forskning rörande de tekniska och ekonomiska problem som är förbundna med hemmens uppgifter som konsumtionscentra och arbetsplatser, med hänsyn till de psykologiska, hygieniska och sociala problem som sammanhänger med hemmens allmänna uppgifter”.

Konsumentverket bildades 1974 genom att Varudeklarationsnämnden, Konsumentinstitutet och Konsumentrådet fördes samman till en statlig myndighet. Ett par år senare tillfördes Konsumentombudsmannen som dessförinnan var egen myndighet. Uppdraget skulle omfatta alla frågor av betydelse för konsumenterna. Den skulle röra hushållens användning av tillgängliga resurser i pengar, arbete och tid. En utgångspunkt var att konsumenterna i många sammanhang har en svag ställning i förhållande till näringslivets aktörer på marknaden. Uppdraget har sedan förändrats över åren, exempelvis drevs under en period ett testlab som 2006 överfördes till Energimyndigheten och tidningen Råd & Röd som i samma veva såldes till den ideella organisationen Sveriges Konsumenter. Även konsumenterna och konsumtionen förändras, och det i allt snabbare takt. Digitaliseringen medför såväl möjligheter som svårigheter. Handeln mellan privatpersoner ökar också, konsumentskyddande regler om exempelvis avtalsvillkor gäller inte vid köp mellan privatpersoner.

Produktsäkerhet

Varor och tjänster på marknaden ska uppfylla gällande säkerhetskrav och företagen ska leva upp till de krav som ställs på dem. Konsumentverkets produktsäkerhetsarbete genomförs såväl med förebyggande som kontrollerande insatser. Viktiga framgångsfaktorer är samarbete med Tullverket, Elsäkerhetsverket och andra myndigheter nationellt och inom EU.

I samband med marknadskontroll görs ibland tester för att undersöka om kraven uppfylls, exempelvis testades sex brandfiltar 2017 i samarbete med MSB. Ingen av filtarna klarade proven fullständigt men myndigheterna bedömde ändå att brandfiltar är ett bra komplement till övrig släckutrustning. Val och prioritering av insatser görs bland annat med anmälningar från allmänheten som grund men Konsumentverket kan också ta egna initiativ till att kontrollera att gällande regler efterlevs. Tidigare kunde Socialstyrelsens skadestatistik användas men detta har avvecklats i och med GDPR-regelverket, i stället utvecklar Konsumentverket i samarbete med Karlstads universitet ett nytt sätt att få tillgång till kunskap om olyckor med personsador. Inom brandområdet finns mycket kunskap via kommunerna och MSB.

Konsumentverket är en av flera myndigheter som tillsammans med näringslivet och andra aktörer arbetar för ökad säkerhet genom att ta fram standarder som företagare kan använda för att säkerställa att varor och tjänster uppfyller gällande krav. Standarder används också vid myndigheternas marknadskontroller och beskriver bland annat hur produkten ska provas. Konsumentverket har genom åren finansierat arbete inom en rad standardiseringsområden för konsumentprodukter där brandskyddsaspekter är viktiga, exempelvis textilier, värmepannor, brandvarnare och handbrandsläckare. Dessutom deltagit aktivt i ett flertal tekniska kommittéer.

Kommande utmaningar

Vilka utmaningar står konsumenterna och Konsumentverk inför under de kommande åren? Här lyfts några spaningar som kan vara värda att hålla koll på

- *E-handel.* Varor köps i större utsträckning direkt från länder som Kina. Det är inte alltid som kvalitet och säkerhet håller måttet och myndigheterna har sämre möjligheter att kontrollera.
- *Andrahandsmarknad.* Ökat intresse för återanvändning är positivt på många sätt men säkerheten kan vara sämre hos begagnade varor. Dessutom är äldre elektrisk apparatur inte alltid särskilt energieffektiv.
- *Batterier.* Batterianvändning är en självklarhet i vardagen, från mobiltelefoner till trädgårdsmaskiner med mera. Hur säker är laddningen?
- *Äventyrsturism.* Resor där deltagarna ”tänjer på gränserna” blir vanligare. Arrangörerna har ett stort ansvar för att förebygga olyckor.
- *Campingutrustning.* Semester på hemmaplan är en självklarhet för många, fler och nya grupper av människor vill ut i naturen. Kunskap och säker utrustning viktig.

Dessutom finns de klassiska brandorsakerna/riskerna kvar, levande ljus, textilier i hemmet etc. och den mänskliga faktorn som spelar roll. Givetvis har tillverkare och arrangörer ansvar för att en vara eller tjänst är säker men alla har också ett personligt ansvar i samband med användning. En utmaning är att få ut kunskap om säkerhet och det personliga ansvaret, här behövs insatser från många håll, tillverkare, myndigheter, skolan, ideella organisationer med flera.

Skrivet av Ivar Rönnbäck som har fördelat arbetslivet på 1/4 kommunal räddningstjänst, 2/4 Räddningsverket/MSB och 1/4 Konsumentverket. Medlem i Värmlands Brandhistoriska Klubb sedan start

Exempel på artiklar i tidningen Råd o Rön;

Cigaretten borde släcka sig själv 2/1976

Var rädd om julen 10/1976

Det finns inga brandsäkra kläder 1/1974

Kläder kan brinna fort 12/1982

Se upp med hemförsäljarna av släckare 3/1981

Brandfarliga julklappar (dockor mm) 10/1978

Brandvarnare viktigare än släckare – inkl. tester 12/1980

Låt dig inte skrämmas att köpa brandvarnare 3/1977

Pass opp med värmeljusen

Brandsäkrare heminredning, moderna möbler brinner bäst, snabb övertändning 1/1982

Elfel vanligast skälet till tv-brand 9/1977

Rädda larva släck – flera gånger.

Camparens utrustning (Sovsäckar, tält, liggunderlag brandfarlig) 6+7/1980.

Plast i heminredning ökar brandrisken.

Toppförseglade glödlampor 2/1980